

De favoriete dieren van koning *Leopold I van België*

Ze spelen, rennen, poseren en kijken ons aan: honden op schilderijen. Er is een levendige handel in oude afbeeldingen van honden en wij zijn maar wat nieuwsgierig hoe de voorouders van onze rashonden eruitzagen. *Onze Hond* laat je kennismaken met die voorouders én met de kunstenaars die hen vereeuwigen.

We zien een ware menagerie met vier honden, een aapje en een papegaai, vereeuwigd in 1845. Het was in de 19e eeuw niet ongebruikelijk om honden van vorsten af te beelden in wat ik maar een sjieke omgeving noem. Met zware, rode gordijnen, kleurige vloerkleden en dure meubelen. Niet direct een omgeving waarin je vier honden, een aap en een papegaai laat rondlopen en -vliegen. Het middelpunt van dit schilderij is zonder twijfel de reusachtige Landseer, die ontspannen tegen de stoel leunt. Zijn gezelschap bestaat uit een Italiaans Windhondje (Whippet), een rood-wit Spanieltje en een hondje met een rode vacht en enorm grote oren, dat op een Toy Spaniel lijkt. Veel actie is er op het schilderij niet te zien of het moeten de Whippet en het rood-witte Spanieltje zijn. Eerstgenoemde wil hogerop maar de Spaniel vindt het al druk genoeg op de stoel. Het (brutale) aapje schuift het gordijn opzij en zet een grote mond op tegen de papegaai. De witte veer, het kleurige balletje, de geopende brief met lakzegel en het halsbandje zie ik maar als 'stoffering'. Wellicht hebben ze een diepere betekenis, maar die heb ik niet kunnen achterhalen. Opvallend is dat de dieren met elkaar communiceren, iets dat we ook op andere schilderstukken van deze kunstenaar zien. Hun vorstelijke eigenaar heeft een voorliefde voor de Landseer en de Newfoundlander; behalve deze afbeelding

zijn er van dezelfde kunstschilder nog twee hondenschilderijen bekend, een van een bruine Newfoundlander en nog een van een Landseer. Omdat de Landseer, zowel letterlijk als figuurlijk de scene domineert, hierna wat bijzonderheden over dit ras.

Hofhond, slagershond en trekhond

Aan het begin van de 17e eeuw namen Engelse vissers en emigranten grote honden mee naar de oostkust van Canada en het eiland Newfoundland. Grote honden van hetzelfde type fungeren in Engeland dan als hofhond, slagershond en trekhond. Na circa 1780 gebeurt het omgekeerde: zeelieden brengen grote, vrijwel allemaal wit-zwarte honden vanuit Newfoundland mee naar Engeland en Frankrijk. Als de wit-zwarte exemplaren zeldzaam worden brengen ze ook zwarte en bruine honden mee. Zij zijn kleiner dan hun voorgangers; het verschil in schofthoogte is tien tot vijftien centimeter. De naam van deze honden, Newfoundlander, ligt voor de hand. In de 18e en 19e eeuw zijn er dus zwarte, bruine en wit-zwarte Newfoundlanders. In de tweede helft van de 19e eeuw doet de naam Landseer zijn intrede, echter uitsluitend voor de wit-zwarte honden. De reden is dat alle Newfoundlanders die door de Engelse kunstschilder Sir Edwin Landseer (1802-1873) worden geschilderd, een witte vacht met zwarte aftekeningen hebben! In bijna alle 19e-eeuwse teksten worden beide namen gebruikt als het om die wit-zwarte gaat; een Landseer Newfoundlander is dan hetzelfde als een wit-zwarte Newfoundlander. In Engeland, Amerika en Canada, bijvoorbeeld, was Landseer allereerst een term om de kleur van de Newfoundlander aan te duiden.

*Eugène-Joseph Verboeckhoven
schildert in 1845 de favoriete
dieren van koning Leopold I.*

Kleur wordt rasnaam

De Zwitserse prof. dr. Albert Heim komt in 1928 tot de conclusie dat de zwarte en bruine Newfoundlanders en de Landseer Newfoundlanders twee verschillende rassen zijn. Hij gaat ervan uit dat de zwarte en bruine afstammen van 'Indianenhonden' op Newfoundland, terwijl de Landseer afstamt van oude Engelse Mastiffachtige honden die naar Newfoundland zijn gebracht en wiens nakomelingen twee eeuwen later terugkeren. De Duitse kynoloog Victor Goerttler spreekt in 1978 van 'twee variëteiten', die niet alleen een andere kleur hebben, maar ook op andere vlakken verschillen. Zo is de Landseer groter dan de Newfoundlander, staat hij hoger op de benen en is meer vierkant gebouwd, aldus Goerttler. Vanaf het moment dat men op het vasteland Landseer Newfoundlanders apart gaat fokken, ontstaat de wens om ze als apart ras erkend te krijgen. Engeland is het daarmee absoluut niet eens en is van mening dat er bij de Newfoundlander geen andere verschillen mogen zijn dan de kleur: de standaard van 1886 is daar helder en volkomen duidelijk over.

In het eerste kwart van de 20ste eeuw gaan fokkers op het continent apart met de wit-zwarte fokken en kruist men Pyrenese Berghonden en een Kuvasz in. Na veel kynologische strubbelingen erkent de FCI in 1960 de Landseer als apart ras. De kleuraanduiding Landseer wordt nu de naam van het ras met de veelzeggende toevoeging: ECT Europees Continentaal Type. Het is een soort 'Brexit avant la lettre'.

Wie is koning Leopold I?

De eerste koning van België wordt op 16 december 1790 geboren als prins Leopold Georg Christian Friedrich von Sachsen-Coburg-Saalfeld. Wie de tv-serie 'Victoria' heeft gevolgd, kent koning Leopold; hij is 'uncle Leopold' die te pas en te onpas bij zijn jonge nichtje koningin Victoria van Engeland binnenloopt en zijn best doet om één van zijn twee neven aan Victoria te koppelen. Het wordt uiteindelijk Albert. Door een Nationaal Congres wordt Leopold in 1831 met een grote meerderheid gekozen tot Koning der Belgen. Na de Belgische Opstand (1830) wordt door hetzelfde Nationaal Congres vastgelegd dat het Huis van Oranje-Nassau – ons koningshuis – voor eeuwig uitgesloten blijft van de Belgische troon. In 1816 trouwt Leopold met de Britse kroonprinses Charlotte Augusta, die in 1817 in het kraambed overlijdt na een doodgeboren zoon. Leopold is ontroostbaar en pas in 1832 trouwt hij voor de tweede maal, nu met prinses Marie-Louise van Orléans; de bruid is 22 jaar jonger. Er worden drie zonen, onder wie de latere koning Leopold II, en een dochter geboren. Geheel in de geest van de tijd en de familietraditie heeft Leopold I een aantal buitenechtelijke relaties, waaruit twee zonen worden geboren. Tot aan zijn dood in 1865 blijft hij koning der Belgen.

Portret van koning Leopold I op 53-jarige leeftijd. Het schilderij hangt in het stadhuis van Antwerpen.

Wie is de kunstenaar?

Eugène-Joseph Verboeckhoven wordt in 1799 geboren in het Belgische Waasten. Vader Barthélemy Verboeckhoven is beeldhouwer en broer Charles-Louis schilder van zeegezichten. Met hun vijf kinderen leeft het gezin in relatieve armoede. Hoewel de Academie voor Schone Kunsten niet wordt afgemaakt, exposeert Verboeckhoven al vanaf zijn 20ste in Gent. Zijn specialiteit is het schilderen van dieren; honderden doeken met vooral schapen, koeien, geiten, paarden en honden – veel honden. Hij reist naar Engeland, Italië, Nederland en Schotland en zijn riante inkomen stelt hem in staat een woning in Schaarbeek te kopen. Verboeckhovens stijl wordt als 'romantisch' omschreven en toont zijn grote vakmanschap. Hij overlijdt in 1881 in Schaarbeek en geniet dan wereldwijde bekendheid. Zijn nalatenschap is groot: er zijn zo'n duizend schilderijen van zijn hand bekend. ■